Eiropas Savienības
Oficiālais Vēstnesis

LV
C sērija

C/2025/1189

21.3.2025.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

Jauniešu iesaistīšana sociālajā un pilsoniskajā dialogā Vidusjūras reģionā

(pašiniciatīvas atzinums)

(C/2025/1189)

Ziņotājs: **Thomas WAGNSONNER**

Līdzziņotāja: **Lidija PAVIĆ-ROGOŠIĆ**

Padomnieki	Karol ZABAWA, padomnieks, II grupa Graziano TULLIO, līdzziņotājas padomnieks, III grupa
Pilnsapulces lēmums	17.1.2024.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
Atbildīgā specializēta nodaļa	Ārējo attiecību specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	23.11.2024.
Pieņemts plenārsesijā	23.1.2025.
Plenārsesija Nr.	593
Balsojuma rezultāts (par/pret/atturas)	175/0/3

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Šis atzinums tika izstrādāts kopā ar jauniešu pārstāvjiem. EESK iesaka iesaistīt jauniešus visos politikas veidošanas procesa posmos, sākot ar lēmumu pieņemšanu un beidzot ar politikas īstenošanu un novērtēšanu. Visos posmos ir ļoti svarīgi ieviest stingrus uzraudzības, atgriezeniskās saites un atbildības mehānismus.

1.2. Sociālā un pilsoniskā dialoga procesi ir demokrātiskās līdzdalības stūrakmens. Tomēr pilsoniskās sabiedrības organizācijas, jauniešu grupas, kā arī darba devēju un darba ņēmēju organizācijas saskaras ar grūtībām efektīvi piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos. Daudzās Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas (*MENA* ([1])) valstīs ir ierobežota biedrošanās brīvība, vārda brīvība un, plašākā nozīmē, darba ņēmējus un pilsonisko sabiedrību pārstāvošo struktūru iespējas aizstāvēt savas tiesības un paust savas prasības. Jāatbalsta ne tikai vēlēšanas, bet arī demokrātiskie procesi, radot jēgpilnus līdzdalības mehānismus, kam raksturīga pilsoniskā brīvība, pārredzamība, piekļuve informācijai un iespējas visiem.

1.3. Jauniešu un jauniešu vadīto organizāciju pieredze un apstākļi Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģionā ir ļoti atšķirīgi. Lai netiktu ignorēta jauniešu ģeogrāfiskā un sociālpolitiskā daudzveidība, jāatsakās no viendimensionālām jauniešu definīcijām, atzīstot dažādu jauniešu grupu īpatnības un izmantojot starpnozaru pieeju.

1.4. Vidusjūras reģiona (tālāk tekstā – "reģions") jauniešu sociālekonomisko situāciju raksturo augsts bezdarba līmenis, netipiska un neoficiāla nodarbinātība, kā arī zems atalgojums, kvalitatīvu darbvietu trūkums un liels to jauniešu īpatsvars, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu (*NEET*). EESK uzsver, ka jāreformē gan darba tirgus, gan izglītības sistēmas, lai risinātu šos jautājumus.

([1]) Tuvie Austrumi un Ziemeļāfrika.

1.5. Grupas, ko veido personas no mazāk aizsargātiem slāņiem, saskaras ar papildu problēmām tādās jomās kā pārstāvība, piekļuve iespējām, darba tirgus un citās. EESK uzsver, ka jāizstrādā atbalsta programmas, kas paredzētas šīm grupām.

1.6. EESK norāda, ka izglītības sistēmām būtu aktīvāk jāveicina pilsoniskā līdzdalība, izmantojot līdzdalības procesus, un jārada atbalstošas ekosistēmas atbilstošu prasmju (piemēram, politiskā kompetence un digitālās prasmes) apguvei, lai jauniešiem dotu iespēju pārliecinoši iesaistīties institucionālajos procesos. Pilsoniskajai sabiedrībai un sociālo partneru organizācijām būtu jāturpina atbalstīt jauniešus, nodrošinot spēju veidošanas seminārus, lai viņiem būtu vieglāk atrast līdzekļus un iesaistīšanās iespējas.

1.7. Lai apzinātu problēmas un iekļautu jauniešu intereses līdzdalības procesos, svarīgs priekšnoteikums ir pienācīgi pētījumi par jauniešiem, un šo pētījumu veikšanai ir vajadzīgi attiecīgi dati. EESK uzsver, cik svarīgi ir pētniecības pasākumi, kas vērsti uz jauniešu iesaistīšanos darba tirgū, izglītībā, līdzdalības procesos un kopienas dzīvē. Jāstiprina sadarbība starp izglītības iestādēm, akadēmiskajām aprindām, uzņēmējdarbības sektoru un pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp sociālajiem partneriem, īpašu uzmanību pievēršot jauniešu aktīvai iesaistei.

1.8. Reģiona valstīm bieži raksturīgs tas, ka trūkst pietiekamas sistēmas efektīvam sociālajam dialogam. EESK uzsver, ka jāstiprina trīspusējs un divpusējs sociālais dialogs, it īpaši visaptveroši īstenojot svarīgākās SDO konvencijas par sociālo dialogu.

1.9. EESK uzsver ieguvumus, ko sniedz jauniešu rīcības plāni, kuri varētu kalpot kā ceļveži ar īpašiem pasākumiem un instrumentiem, kas nodrošinātu iekļaujošākas organizatoriskas sistēmas jauniešu līdzdalībai sociālo partneru organizācijās. Efektīvs veids, kā strukturāli iekļaut jauniešu līdzdalību sociālā dialoga struktūrās, ir mudināt jauniešus piedalīties koplīguma sarunās un veidot uz jauniešiem vērstas pārstāvības struktūras uzņēmumu līmenī. EESK vērš uzmanību uz Jauniešu uzticības padomēm (*YTC*) Austrijā.

1.10. EESK aicina Eiropas Komisiju atbalstīt *SOLiD* ([2]) projekta trešo posmu, kas nodrošinātu izstrādāto instrumentu ilgtspējīgu īstenošanu. Turklāt šis posms būtu jāizmanto, lai izstrādātu Jaunatnes hartu, kas būtu analoģiska jau esošajai Sieviešu hartai, vienlaikus arī apsverot iespēju izveidot uz jauniešiem vērstus konsultatīvus mehānismus.

1.11. Pilsoniskajam dialogam būtu jākļūst iekļaujošākam, iesaistot dažādas grupas, tostarp sievietes, minoritātes un neaizsargātas kopienas, izmantojot arī mērķtiecīgu finansiālu atbalstu, kā arī efektīvākus un interaktīvākus dialoga mehānismus, ko veicina profesionāli moderatori un kas kopīgi izstrādāti sadarbībā ar jauniešiem.

1.12. Būtu jāpalielina jauniešu organizāciju un jaunatnes padomju pārstāvība sarunās ar valsts iestādēm, atzīstot jaunatnes darbiniekus par nozīmīgiem dalībniekiem apspriežu procesos un nodrošinot viņiem nepieciešamo telpu un līdzekļus efektīva ieguldījuma sniegšanai. Ir svarīgi izstrādāt jaunatnes stratēģijas, kas stiprina jauniešu iesaistīšanas pilsoniskajā dialogā leģitimitāti, izveido jaunatnes padomes valstīs, kur to nav, un palielina jauniešu budžetu visos teritoriālajos līmeņos, it īpaši vietējā līmenī.

1.13. Par prioritāti jāizvirza pārredzamība un vienlīdzīgas iespējas pilsoniskajā dialogā, nosakot skaidrus atlases kritērijus jauniešu dalībniekiem un nodrošinot, ka gan atzītām jauniešu apvienībām, gan vietējām kustībām ir labas izredzes iesaistīties. Lai nodrošinātu, ka jauniešu iesaiste dialoga procesos ir organizēta un konsekventa, ir būtiski izstrādāt kopīgus standartus un visaptverošu tiesisko regulējumu, kas ietver īpašas atbalsta struktūras, piemēram, komandas (*teams*) un kontaktpunktus.

1.14. Jauniešu vadītajām struktūrām jākļūst savstarpēji ciešāk saistītām, lai veicinātu reģionālo sadarbību un nodrošinātu ideju un iespēju plašāku apmaiņu starp neviendabīgām grupām. EESK aicina valstu iestādes nodrošināt finansējumu reģionālo jauniešu tīklu un jauniešu telpu atbalstam. Papildus ir svarīgi stiprināt jauniešu organizāciju iesaisti ES ārējās attiecībās, veicinot sadarbību ar ES delegācijām un racionalizējot vīzu pieteikumu procedūras jauniešiem mobilitātes programmās.

([2]) https://solidmed.eu/en.

2. **Priekšvēsture**

2.1. EESK norāda, ka jaunieši ir kultūras, ekonomikas un politikas ziņā neviendabīga grupa. Jauniešu pieredze un apstākļi ir ļoti atšķirīgi, tāpēc, lai netiktu ignorēta jauniešu ģeogrāfiskā un sociālpolitiskā daudzveidība, jāatsakās no viendimensionālām jauniešu definīcijām, atzīstot dažādu jauniešu grupu īpatnības un izmantojot starpnozaru pieeju.

2.2. Daudzas iestādes un politiskās organizācijas ir veidotas lejupēji un tām ir raksturīgas ļoti koncentrētas varas struktūras, taču jaunieši parasti ir iesaistīti vietējās augšupējās struktūrās un vietējās kustībās, galvenokārt saistībā ar politiskiem jautājumiem, kas pakārtoti politiskajai darba kārtībai (piemēram, klimats un sociālais taisnīgums, politiskā līdzdalība, minoritāšu tiesības, dzīvnieku tiesības) ([3]).

2.3. EESK atzīmē, ka jaunieši parasti izmanto dažādus saziņas līdzekļus un politiskā aktīvisma veidus, tajā skaitā distancēšanos, institucionalizētu struktūru boikotēšanu un formālu politiskā aktīvisma metožu noraidīšanu, ko, šķiet, veicina politiska vilšanās, nevis politiska apātija ([4]).

2.4. Jauniešu sociālekonomisko situāciju reģionā raksturo augsts bezdarba līmenis, nepilna laika netipiska un neoficiāla nodarbinātība, kā arī zemas algas un kvalitatīvu darbvietu trūkums (tostarp neapmaksāta stažēšanās). Reģionā ir salīdzinoši liels to jauniešu īpatsvars, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu īpatsvars, kurš sasniedz pat vienu trešdaļu no jauniešu kopskaita. Pašlaik jauniešiem aktuāla problēma ir inflācija, kā arī zema pirktspēja mājokļu jomā un augsta īres maksa.

2.5. Lielais priekšlaicīgi mācības pārtraukušo skaits, it īpaši jaunas sievietes, un augstais absolventu bezdarba līmenis reģionā liecina par kvalitātes trūkumu izglītības sistēmās, it īpaši lauku apvidos, kur netiek mācītas darba tirgum vajadzīgās prasmes. Pieejamības ierobežojumi ir nopietna problēma, jo daudzām ģimenēm trūkst līdzekļu, lai segtu izglītības izmaksas. Turklāt to migrantu vidū, kas pamet reģionu, ir palielinājies augsti kvalificētu personu īpatsvars, un tas liecina par intelektuālā darbaspēka aizplūšanu.

2.6. Jauniešu pārstāvju situāciju reģionā raksturo nopietni drošības jautājumi un citi šķēršļi. Turklāt sievietes, cilvēki ar invaliditāti, bēgļi, migranti, etniskās un lingvistiskās minoritātes, vietējie jaunieši, jaunieši no lauku apvidiem, LGBTQ+ kopienas locekļi un citas grupas, ko veido personas no mazāk aizsargātiem slāņiem, saskaras ar papildu problēmām tādās jomās kā politiskā pārstāvība, iespēju pieejamība, darba tirgus un citās jomās.

3. **Jauniešu iesaistīšana sociālā un pilsoniskā dialoga līdzdalības procesos**

3.1. ***Sociālais dialogs***

3.1.1. Starptautiskā Darba organizācija (SDO) definē sociālo dialogu kā visu veidu sarunas, konsultācijas vai informācijas apmaiņu starp valdību pārstāvjiem, darba devēju organizācijām un arodbiedrībām par kopīgu interešu jautājumiem, kas saistīti ar ekonomikas un sociālo politiku. Tas var pastāvēt kā trīspusējs process, kurā valdība ir viena puse, vai arī tās var būt divpusējas attiecības starp darba ņēmējiem un vadību. Sociālā dialoga procesi var būt neformāli vai institucionalizēti, un bieži vien tie apvieno abu veidu elementus. Tie var notikt valsts, reģiona vai uzņēmuma līmenī, un tie var būt starpnozaru vai nozaru procesi vai tie var aptvert abu veidu elementus.

3.1.2. Sociālajam dialogam ir izšķiroša nozīme ekonomikas, nodarbinātības un sociālās politikas ietekmēšanā un dzīves un darba apstākļu konverģences veicināšanā. Kā uzsvērts EESK atzinumā SOC/764, tas ir lietderīgs instruments, kas veicina ekonomikas un sociālo noturību, konkurētspēju, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi ([5]).

([3]) Balstoties uz jauniešu pārstāvju ieguldījumu 1. izpētes grupas sanāksmēs un Annas Lindes (*Anna Lindh*) fonda jauniešu forumā.
([4]) Balstoties uz jauniešu pārstāvju ieguldījumu 1. izpētes grupas sanāksmēs un Annas Lindes (Anna Lindh) fonda jauniešu forumā.
([5]) OV C 228, 29.6.2023., 87. lpp..

3.1.3. Koplīguma sarunu process ir būtisks sociālā dialoga instruments, kura mērķis ir garantēt pienācīgus darba apstākļus un taisnīgumu darbavietā. Nepieciešamība risināt jaunus problēmjautājumus, piemēram, tādus kā taisnīga pārkārtošanās, klimata pārmaiņas un pilnvērtīgu iespēju nodrošināšana jauniešiem, izvirza sociālo dialogu nozīmīgā politiskā pozīcijā, kas sniedzas tālāk par sarunām par darba samaksu. Ņemot vērā, ka šie izaicinājumi īpaši skar jauniešus, ir būtiski nodrošināt, lai jauniešiem būtu nozīmīga loma sociālo partneru organizācijās, un mudināt jauniešus tajās iesaistīties.

3.2. *Sociālais dialogs Vidusjūras reģionā*

3.2.1. "Reģionā darba ņēmēju organizācijas, piemēram, arodbiedrības, saskaras ar grūtībām [...], it īpaši saistībā ar dalību, biedrošanās brīvību un efektivitāti, aizstāvot savas tiesības un izvirzot savas prasības. Daudzu Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas reģiona valstu valdības ierobežo biedrošanās brīvību ([6])."

3.2.2. Reģiona valstīm bieži raksturīgs tas, ka nav pietiekamas sistēmas efektīvam sociālajam dialogam. Dažas valsts sociālā dialoga sistēmas nodrošina trīspusēju sociālo dialogu, taču neatkarīgu nozaru un divpusēja dialoga struktūru uzņēmumu līmenī ir ļoti maz. Arodbiedrību blīvums un koplīguma sarunu tvērums joprojām ir salīdzinoši neliels. Tādēļ tiek ierobežotas sociālo partneru iespējas ietekmēt valsts lēmumu pieņemšanu un līdz ar to arī cilvēku, it īpaši jauniešu, sociālekonomisko situāciju.

3.2.3. Lai veidotu noturīgas un sekmīgas sociālā dialoga struktūras, darba devēju organizācijas un arodbiedrības ir jāuzskata par sabiedrības sistēmas pamatinstitūcijām. EESK atzinīgi vērtē tādas iniciatīvas kā Vidusjūras dienvidu reģiona sociālais dialogs (*SOLiD*), kas dod iespēju reģionā apmainīties gan ar labu praksi, gan ar tiesisko un strukturālo regulējumu. Lai nodrošinātu izstrādāto instrumentu ilgtspējīgu īstenošanu, EESK aicina Eiropas Komisiju atbalstīt *SOLiD* projekta trešo posmu. Turklāt šis posms būtu jāizmanto, lai izstrādātu Jaunatnes hartu, kas būtu analoģiska jau esošajai Sieviešu hartai ([7]), kā arī lai analizētu ieguvumus, ko sniegtu uz jauniešiem vērstu konsultatīvo mehānismu izveide.

3.3. *Pilsoniskais dialogs*

3.3.1. Lai gan nav vispārējas pilsoniskā dialoga definīcijas, tas ir plaši atzīts par vienu no galvenajiem pilsoniskās sabiedrības organizāciju darba elementiem, nodrošinot, ka lēmumu pieņemšanas procesos tiek uzklausīts iedzīvotāju viedoklis, it īpaši ņemot vērā lielo uzticēšanos pilsoniskās sabiedrības organizācijām, pilsoniskās sabiedrības līdzdalības pieaugošo efektivitāti un tradicionālo līdzdalības mehānismu izzušanu ([8]).

3.3.2. Pilsoniskā dialoga nozaru, transversālie un horizontālie komponenti veicina sadarbību un iekļautību publiskajā pārvaldībā, uzlabojot politikas leģitimitāti un pārskatatbildību. Tas tiek panākts, izmantojot divas papildu dimensijas: 1) dialogu starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai apmainītos ar viedokļiem un zināšanām, un 2) strukturētu dialogu starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un valdības iestādēm, lai nodrošinātu, ka politikas veidošanā tiek ņemti vērā dažādi viedokļi.

3.3.3. Tradicionālo līdzdalības mehānismu izzušana uzsver steidzamo vajadzību pēc inovatīviem pilsoniskā dialoga procesiem, kas atbilst jauniešu interesēm un iesaistes veidiem ([9]).

3.3.4. ES jaunatnes dialogs ([10]) un ES jauniešu tests ([11]) ir spilgti piemēri, kādiem jābūt līdzdalības politikas veidošanas instrumentiem, kas iesaista jauniešu pārstāvjus apspriedēs, ietekmes novērtēšanā un mazināšanas pasākumos, veicinot jauniešu integrēšanu iestāžu līmenī.

([6]) *"The future of work: Trade unions in transformation"*, *International Journal of Labour Research,* 2019, Vol. 9, Issue 1-2 (p. 226).
([7]) https://solidmed.eu/sites/default/files/2023-05/Womens-charter.pdf.
([8]) *The impact of civil society organisations in Europe, Civil Society Europe,* 2019. gads; ii) *Future of Europe,* Special Eurobarometer 500, 19. lpp.; 2020. gads.
([9]) *Political Participation and EU Citizenship: Perceptions and Behaviours of Young People*, Eiropas Komisija, 2016. gads; *Co-deciding with Citizens: Towards Digital Democracy at EU Level, European Citizen Action Service,* 2015. gads.
([10]) Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums – "Ar ES jaunatnes dialogu saistīto turpmāko pasākumu pastiprināšana ar uzraudzības un pārredzamības pamatnostādnēm" (OV C, C/2024/6866, 28.11.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6866/oj).
([11]) OV C 486, 21.12.2022., 46. lpp.

3.4. ***Pilsoniskais dialogs Vidusjūras reģionā***

3.4.1. Pieaugot neapmierinātībai ar politiskajām institūcijām, pilsoniskais dialogs kļūst par izšķirošu mehānismu, kā mazināt uzticības plaisu starp sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem un novērst sabiedrības neapmierinātību, it īpaši par tādiem steidzami risināmiem problēmjautājumiem kā bezdarbs, sociālā kohēzija un klimata pārmaiņas.

3.4.2. Kopīgu standartu un visaptveroša tiesiskā regulējuma trūkums rada ievērojamas atšķirības pilsoniskā dialoga praksē. Turklāt atšķirīgais politiskais konteksts, vēsturiskais mantojums, kultūras normas un sabiedrības struktūras dažādās valstīs rada sadrumstalotību, kas izraisa pilsoniskā dialoga nekonsekvenci un formalitāšu neievērošanu pilsoniskajā dialogā visā reģionā.

3.4.3. Daudzas dialoga iespējas aprobežojas ar vienreizējiem konsultāciju pasākumiem, nevis reālām dialoga iniciatīvām, radot bažas par iekļaušanu, pārskatatbildību un pārredzamību. Nozaru dialogs notiek diezgan bieži, taču transversālais dialogs ir neregulārs un tam trūkst strukturētu procesu, kas noved pie pārtraukumiem un nekonsekvences.

3.4.4. Pilsoniskās sabiedrības iespēju samazināšanās mazina pilsoniskās sabiedrības organizāciju efektivitāti, ierobežojot to spēju atbalstīt pārmaiņas. Ierobežojošs tiesiskais regulējums, valsts kooptācija, birokrātiski šķēršļi, selektīvs finansējums un cenzūra vēl vairāk mazina pilsoniskās sabiedrības organizāciju autonomiju un ietekmi pilsoniskajā dialogā. Dažās valstīs tas ietekmē arī sadarbības iespējas ar starpvaldību organizācijām.

3.4.5. Sociālo mediju platformas un digitālās komunikācijas rīki pārveido pilsoniskā dialoga vidi, paverot jaunas iespējas jauniešu iesaistei. Tomēr, lai nodrošinātu iekļaujošas un konstruktīvas dialoga struktūras, ir jārisina problēmas, kas saistītas ar drošību, maldinošu informāciju, uzmākšanos tiešsaistē un digitālajām plaisām ([12]).

4. Prasības un pašreizējās problēmas Vidusjūras reģionā saistībā ar iestāžu līdzdalības procesiem no jaunatnes perspektīvas

4.1. Sociālā un pilsoniskā dialoga procesi ir demokrātiskās līdzdalības stūrakmens. Pilsoniskās sabiedrības organizācijas, jauniešu grupas, darba devēju organizācijas un arodbiedrības saskaras ar grūtībām efektīvi piedalīties lēmumu pieņemšanas procesos. Daudzās Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas valstīs ir ierobežota biedrošanās brīvība, vārda brīvība un kopumā darba devējus, darba ņēmējus un pilsonisko sabiedrību pārstāvošo struktūru pilnvaras un iespējas aizstāvēt savas tiesības un paust savas prasības. Jāatbalsta ne tikai vēlēšanas, bet arī demokrātiskie procesi, radot līdzdalības mehānismus, kam raksturīga pilsoniskā brīvība, pārredzamība, piekļuve informācijai un iespējas visiem.

4.2. EESK norāda, ka, neraugoties uz milzīgo potenciālu, jaunieši bieži vien netiek iesaistīti līdzdalības procesos ([13]). Jaunieši joprojām saskaras ar šķēršļiem, kas traucē viņiem pilnvērtīgi iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Par to liecina zemais jauniešu līdzdalības līmenis vēlēšanās, par 35 gadiem jaunāku līderu trūkums augsta līmeņa amatos, kā arī vērojamais formālisms vai izslēgšana no līdzdalības procesiem. Dažādības trūkums lēmumu pieņēmēju vidū, it īpaši nepietiekama neizdevīgā stāvoklī esošu grupu pārstāvība, apgrūtina jauniešu iespējas rast paraugus, ar kuriem viņi varētu identificēties.

4.3. Sociālā un pilsoniskā dialoga struktūras joprojām sakņojas novecojušās paradigmās un metodikā, kas nespēj iesaistīt jauniešus. Neuzticēšanos un vilšanos institucionalizētās struktūrās veicina iepriekš noteiktu programmu izmantošana un nespēja strukturāli integrēt jauniešus organizatoriskās sistēmās, vienlaikus pienācīgi atspoguļojot jauniešu intereses, un tas kavē jauniešu aktīvu līdzdalību.

4.4. Jauniešu iesaistīšanos kavē arī priekšstati par tradicionālajām varas un vadības struktūrām (piemēram, patriarhālām struktūrām) un aizspriedumi pret jauniešiem. Jaunietes saskaras ar papildu izaicinājumiem un šķēršļiem, taču ir svarīgi uzsvērt sieviešu organizāciju centienus pārvarēt represīvās tradicionālās struktūras.

([12]) Skatīt *Euromesco* politikas kopsavilkumu *Youth deliberation and participation in the Euro-Mediterranean region* (2023).

([13]) *Be Seen, Be Heard: Understanding young people's political participation,* https://www.youthforum.org/files/UPDATED_UN_REPORT_TBS_Accessible_Version_090622.pdf.

4.5. Pienācīgi pētījumi par jauniešiem ir priekšnoteikums, lai apzinātu problēmas un iekļautu viņu intereses līdzdalības procesos. Datu pieejamības trūkums, it īpaši vietējā līmenī, un dezagregētu datu trūkums uz vietas par jauniešu, it īpaši jauniešu no lauku apvidiem un jaunu sieviešu reālo situāciju, ir galvenās problēmas, kuru dēļ jauniešu intereses dažādās politikas jomās joprojām ir nepietiekami pārstāvētas.

4.6. Jauniešu iesaistīšanos sociālā un pilsoniskā dialoga iniciatīvās ierobežo loģistikas aspekti (piemēram, mobilitāte un vīzu jautājumi) un infrastruktūras trūkums. EESK uzsver, ka jauniešiem ir vajadzīgi efektīvi atbalsta mehānismi, tostarp ekonomiskie, sociālie un izglītības resursi.

4.7. EESK norāda uz neaizsargātu jauniešu, tostarp jauniešu, kas nestrādā, nemācās un neapgūst arodu, jaunu sieviešu, cilvēku ar invaliditāti, bēgļu, migrantu, etnisko un lingvistisko minoritāšu, vietējo jauniešu, jauniešu no lauku apvidiem un LGBTQ+ kopienas locekļu, vajadzībām. Tā arī uzsver, cik būtiski ir iesaistīt jauniešus vietējās kopienās un iesaistīt jauniešus, kuriem ir liegts piedalīties politiskās un pilsoniskās sabiedrības aktivitātēs. Vietējiem jaunatnes projektiem un iniciatīvām bieži vien trūkst finanšu resursu un politiska atbalsta.

4.8. Organizēta pilsoniskā sabiedrība Tuvo Austrumu un Ziemeļāfrikas valstīs, iesaistoties starptautiskā sadarbībā, ir parāda noturību un stingru apņēmību iestāties par demokrātiskām vērtībām, cilvēktiesībām, jauniešu līdzdalību un tiesiskumu. Neraugoties uz politisko spriedzi, bažām par drošību un ierobežotajiem resursiem, daudzas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, tostarp sociālie partneri, turpina strādāt, veidojot kopīgu redzējumu par Vidusjūras reģionu kā integrētu kopīgu telpu.

5. **Ieteikumi**

5.1. ***Vispārīgi ieteikumi***

5.1.1. Iesaistīt jauniešus visos politikas veidošanas procesa posmos – no lēmumu pieņemšanas līdz īstenošanai un novērtēšanai, izveidojot iekļaujošas un pārredzamas struktūras, piemēram, ilgtermiņa dialoga sistēmas, ko veicina profesionāli moderatori, un kopīgi ar jauniešiem veidot iespējas, kuras nodrošinātu viņu aktīvu līdzdalību. Turklāt ir ļoti svarīgi izveidot stingrus uzraudzības, atgriezeniskās saites un pārskatatbildības mehānismus visā procesā ([14]).

5.1.2. Jaunā Vidusjūras reģiona komisāra iecelšanai būtu jāveicina jauni veidi, kā stiprināt jaunatnes iesaistīšanas nozīmi ES politikas veidošanā, tostarp kaimiņattiecību politikas jautājumu risināšanā, izveidojot pastāvīgu jauniešu iesaistīšanas struktūru, kurā būtu iesaistīta arī EESK.

5.1.3. EESK aicina ieviest līdzsvarotas un iekļaujošas atlases procedūras, nodrošinot pārredzamus un pieejamus sākotnējās atlases posmus, lai novērstu jauniešu un organizāciju ar privileģētu piekļuvi pārāk lielu pārstāvību.

5.1.4. Lai jauniešus iekļautu sociālā un pilsoniskā dialoga struktūrās, ir svarīgi īstenot novatoriskus pasākumus, kas ļautu jauniešiem ieņemt centrālo vietu organizāciju struktūrās (būtu jāapspriež jauniešu kvotu ieviešana). Tas ietver sadarbības, nevis konkurences kultūras veicināšanu, iespējamo domstarpību cieņpilnu risināšanu un jauniešu atzīšanu par ekspertiem savās jomās, ieceļot viņus nozīmīgos amatos. Jaunu saziņas veidu, konkrētāk, digitālo rīku, izmantošana un jaunu vēstījumu radīšana ir ļoti svarīga, lai varētu uzrunāt jauniešus. EESK atbalsta arī valodu barjeru novēršanu starptautiskajās programmās, dodot cilvēkiem iespēju runāt dzimtajā valodā, kad vien tas ir iespējams.

5.1.5. EESK uzsver, ka ir svarīgi radīt jauniešiem spēju veidošanas iespējas, attīstīt prasmes, kas ir būtiskas, lai uzņemtos vadošos pienākumus organizācijās un risinātu sarunas ar lēmumu pieņēmējiem.

([14]) EESK pētījums "*Structured and meaningful youth participation in policy and decision-making processes: mapping local, national, EU and international good practices*".

5.1.6. Eiropas Savienībai ir būtiska nozīme reģionālās integrācijas atbalstīšanā. Lai veicinātu ideju, kultūru un sadarbības prakses (starp)reģionālo apmaiņu šajā daudzveidīgajā reģionā un šajā neviendabīgajā grupā, svarīgs solis ir jauniešu vadīto struktūru savstarpēja savienošana. EESK aicina atbalstīt reģionālos jaunatnes tīklus un nodrošināt finansējumu ar jauniešiem saistītiem pasākumiem.

5.1.7. Kā norādīts REX/566 ([15]), ir svarīgi stiprināt jauniešu iesaistīšanos ES ārējās attiecībās. EESK atkārtoti iesaka veicināt sadarbību starp jaunatnes organizācijām un ES delegācijām un palielināt informētību par jaunatnes politiku. Turklāt vīzu pieprasīšanas procedūrām ir jābūt viegli pieejamām, it īpaši jauniešiem.

5.1.8. EESK uzsver: lai nodrošinātu jauniešu pārstāvju strukturālu iesaisti, ir jāgarantē dalībnieku drošība, it īpaši cilvēktiesību, klimatiskā taisnīguma un darba ņēmēju tiesību jomā. EESK uzsver, ka līdzdalības procesos jāiesaista neizdevīgā stāvoklī esošu grupu pārstāvji, un aicina veikt papildu pasākumus nolūkā izveidot pieejamas struktūras daudzveidīgai pārstāvībai. Turklāt ir ļoti būtiski izstrādāt atbalsta programmas, kas vērstas uz neaizsargātajām grupām. Ir svarīgi palielināt jaunatnes budžetu visos teritoriālajos līmeņos un it īpaši atbalstīt vietējās kopienas un sniegt finansiālu atbalstu jauniešu mobilitātei. Tādas programmas kā *Erasmus+* nodrošina sadarbības iespēju jauniešiem, jaunatnes darbiniekiem un organizācijām, kas koncentrējas uz darbu ar jaunatni.

5.1.9. EESK norāda, ka izglītības sistēmām būtu jārada atbalstošas ekosistēmas atbilstošu prasmju (piemēram, politiskā kompetence un digitālās prasmes) apguvei, lai jaunieši varētu pārliecinošāk iesaistīties līdzdalības procesos. Pilsoniskajai sabiedrībai un sociālo partneru organizācijām savās izglītības programmās un iniciatīvās būtu jāpiedāvā jauniešiem spēju veidošanas semināri, tostarp ciešāk sadarbojoties ar akadēmisko aprindu un uzņēmējdarbības vides pārstāvjiem.

5.1.10. EESK uzsver, ka jāveic pētījumi par jauniešu nozīmi darba tirgū, izglītībā, līdzdalības procesos un kopienas dzīvē. Jāstiprina sadarbība starp reģiona universitātēm, pētniecības institūtiem, profesionālās izglītības un apmācības programmām un vidējās izglītības iestādēm, galveno uzmanību pievēršot jauniešu aktīvai iesaistei un radot drošu pētniecības vidi. Vietējie, ilgtermiņa un rotējošie pētījumi par vietējām jauniešu struktūrām var sniegt būtiskas zināšanas, lai varētu efektīvi integrēt jauniešu intereses.

5.1.11. Tā kā palielinājies augsti kvalificētu personu īpatsvars reģiona migrējošo iedzīvotāju vidū, EESK mudina veikt efektīvus pretpasākumus intelektuālā darbaspēka emigrācijas novēršanai.

5.2. *Ieteikumi attiecībā uz jaunatni sociālajā dialogā*

5.2.1. EESK uzsver, ka ir vajadzīgas darba tirgus reformas, kuru mērķis ir sekmēt pāreju no neoficiālas nodarbinātības uz likumīgu un pienācīgu darbu, kā arī risināt netipisku un nestabilu darba formu izraisītās problēmas, kas ir viens no aktuālākajiem jautājumiem reģionā. EESK iesaka kopā ar sociālajiem partneriem izstrādāt valstu rīcības plānus saskaņā ar SDO R204 ([16]).

5.2.2. EESK uzsver, cik svarīgi ir pasākumi, kas veicina aktīvu līdzdalību darba tirgū un kvalitatīvu sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, piemēram, bērnu kvalitatīvu un cenas ziņā pieejamu aprūpi un ilgtermiņa aprūpi nolūkā veicināt jaunu sieviešu nodarbinātību. EESK arī iesaka, izstrādājot valstu instrumentus, prioritāti piešķirt sociālajām tiesībām.

5.2.3. EESK uzsver, ka ir jāstiprina trīspusējs un divpusējs sociālais dialogs, it īpaši visaptveroši īstenojot galvenās SDO konvencijas par sociālo dialogu, tostarp SDO konvenciju C098 ([17]), SDO konvenciju C135 ([18]), SDO konvenciju C087 ([19]) un SDO konvenciju C154 ([20]). Svarīgi ir arī stiprināt sociālo partneru lomu valsts politikas un stratēģiju izstrādē. Novērošanas centru izveide sociālo partneru iesaistes uzraudzībai publisko lēmumu pieņemšanas procesos varētu izrādīties efektīvs instruments atbilstošas sociālā dialoga sistēmas izveidei.

([15]) OV C 184, 25.5.2023., 5. lpp.
([16]) SDO R204 – Ieteikums attiecībā uz pāreju no neformālās uz formālo ekonomiku, 2015. gads (Nr. 204).
([17]) SDO C098 – 1949. gada Konvencija par tiesībām apvienoties organizācijās un slēgt koplīgumus, 1949. gads (Nr. 98).
([18]) SDO C135 – Piespiedu darba konvencija, 1971. gads (Nr. 135).
([19]) SDO C087 – Konvencija par apvienošanās brīvību un tiesību aizsardzību, apvienojoties organizācijās, 1948. gads (Nr. 87).
([20]) SDO C154 – Piespiedu darba konvencija, 1981. gads (Nr. 154).

5.2.4. EESK uzsver ieguvumus, ko sniedz jauniešu rīcības plāni, kuri varētu kalpot kā ceļveži, kas paredz īpašus pasākumus un instrumentus iekļaujošākām organizatoriskajām sistēmām, kuras nodrošina jauniešu līdzdalību sociālo partneru organizācijās. Turklāt organizācijās nodrošināta spēju veidošana, proti, sarunu prasmju apmācību, kā arī īpaša apmācība, kas vērsta uz nelabvēlīgā situācijā esošu grupu vajadzību apmierināšanu, var pazemināt piekļuves slieksni jauniešiem sociālā dialoga struktūrās. Varētu būt labāk ieviest mentoringa programmas, nevis līderības programmas, jo tas dod iespēju vienlīdzīgos apstākļos satikt un apmācīt nākamos vadītājus.

5.2.5. EESK uzsver, ka ir būtiski atbalstīt sociālā dialoga struktūru izveidi uzņēmumu līmenī. Darba ņēmēju padomes ir nepieciešams instruments, kas padarītu uzņēmumus noturīgākus, ekonomiski veiksmīgākus un spējīgākus radīt pienācīgas darbavietas, kā arī veicinātu demokrātiju darbavietā (skatīt SOC/746 ([21])).

5.2.6. Izšķiroša nozīme ir gados jaunu darbinieku iekļaušanai sociālā dialoga struktūrās uzņēmumu līmenī. Jauniešu mudināšana piedalīties demokrātiskajos procesos darbavietā atbalsta jauniešu iesaistīšanos un palīdz viņiem iegūt prasmes un pieredzi savu interešu pārstāvēšanā. Lai oficiāli nostiprinātu jauniešu intereses, EESK iesaka mudināt gados jaunus darbiniekus piedalīties koplīguma sarunās, lai viņi varētu pārstāvēt savas intereses darba koplīgumos.

5.2.7. Efektīvs veids, kā strukturāli iekļaut jauniešu līdzdalību sociālā dialoga struktūrās, ir izveidot uz jauniešiem vērstas pārstāvības struktūras uzņēmumu līmenī. EESK vērš uzmanību uz Jauniešu uzticības padomēm (*YTC*) ([22]) Austrijā. Minētās padomes pārstāv uzņēmumu jauno darbinieku un mācekļu ekonomiskās, sociālās, veselības un kultūras intereses. Ikvienam uzņēmumam, kurā strādā pieci vai vairāk gados jauni darbinieki, ir pienākums veicināt *YTC* demokrātiskas vēlēšanas, kurās piedalās jauniešu asambleja. *YTC* biedriem ir īpašas tiesības un pienākumi, ko garantē tiesību akti, lai pārstāvētu gados jauno darbinieku intereses. Gados jaunu darbinieku leģitimēšana vēlēšanās stiprina viņu uzticamību darbā un dod viņiem iespēju iegūt prasmes un pieredzi darba ņēmēju pārstāvībā.

5.3. *Ieteikumi attiecībā uz jaunatni pilsoniskajā dialogā*

5.3.1. Jāizstrādā kopīgi standarti un visaptverošs tiesiskais regulējums, kas nodrošina strukturētus iesaistīšanas mehānismus. Iestādēm būtu jāizveido īpašas atbalsta struktūras, tai skaitā īpašas komandas un kontaktpunkti, kas veicinātu regulāru un organizētu dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām. Būtu jāveic regulāri pilsoniskā dialoga procesu novērtējumi, lai konstatētu trūkumus un jomas, kurās jāveic uzlabojumi, nodrošinot, ka iesaistīšanas prakse joprojām ir efektīva un iekļaujoša.

5.3.2. Jānodrošina, ka pilsoniskā dialoga procesi ir iekļaujoši, aktīvi pievēršoties dažādām grupām, tajā skaitā sievietēm, minoritātēm un neaizsargātām kopienām, sniedzot jaunatnes organizācijām finansiālu atbalstu un līdzekļus, veicinot iekļaujošas stratēģijas un sekmējot jauniešu sadarbības tīklu veidošanu un sadarbību.

5.3.3. Jāstiprina spēju veidošanas iniciatīvas gan gados jauniem pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjiem, gan civildienesta ierēdņiem. Attiecībā uz gados jauniem pārstāvjiem galvenā uzmanība jāpievērš politiskajai kompetencei, interešu aizstāvībai un demokrātisko procesu izpratnei, lai viņi varētu efektīvāk ietekmēt politikas rezultātus. Jānodrošina civildienesta ierēdņiem kvalifikācijas celšanas iespējas nolūkā uzlabot viņu spējas efektīvi risināt pilsonisko dialogu.

5.3.4. Jāpalielina ieguldījumi digitālajā infrastruktūrā, kas nodrošinātu jaunas iespējas pilsoniskajam dialogam un novērstu ierobežoto interneta pieejamību, ar ko saskaras daudzi jaunieši. Jāuzlabo jauniešu digitālās prasmes, lai viņi varētu izteikt savu viedokli, organizēt kampaņas un efektīvāk iesaistīties pārrobežu sadarbībā. Jāizmanto sociālie mediji un citi digitālie rīki nolūkā izplatīt informāciju, iesaistīt plašāku jauniešu auditoriju un savienot jauniešus pāri robežām, veicinot iekļaujošāku, drošāku un pieejamāku dialogu.

5.3.5. Jāiegulda līdzekļi pilsoniskā dialoga un līdzdalības kultūras veicināšanā, iekļaujot pilsonisko izglītību skolu mācību programmās un veicinot izglītojošas kampaņas, lai vairotu izpratni par pilsonisko dialogu un solidaritāti kā galvenajiem sociālās iekļaušanas elementiem. Jāvienkāršo procedūras pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai tās var īstenot pilsoniskus projektus izglītības iestādēs, un vienlaikus jāmazina valdības pārraudzība, lai nodrošinātu autentiskāku pilsonisko līdzdalību.

([21]) OV C 228, 29.6.2023., 43. lpp.

([22]) https://www.oegj.at/content/dam/oegj/downloads/dokumente/20220915%20H2JVR%20Brosch%C3%BCre%20WEB.pdf (tikai vācu valodā).

5.3.6. Jāatzīst jauniešu padomes par leģitīmiem dalībniekiem un jāatbalsta neatkarīgu jauniešu padomju izveide valstīs, kurās tādu nav. Jāpalielina jauniešiem atvēlētais budžets visos teritoriālajos līmeņos un jāizveido vietējās konsultatīvās komitejas ar jauniešu pārstāvjiem, lai veicinātu pilsoniskās diskusijas vietējā līmenī. Jāizstrādā jaunatnes stratēģijas, kas stiprina jauniešu aspektu pilsoniskā dialoga procesos, sniedzot jauniešiem tiešas iespējas ietekmēt vietējo pārvaldību un nodrošināt, ka viņu viedoklis tiek uzklausīts lēmumu pieņemšanas procesos.

5.3.7. Jāatzīst darba ar jaunatni nozīme pilsoniskajā dialogā. Jāpalielina jaunatnes organizāciju iespējas un pārstāvība valsts partneru vidū pilsoniskā dialoga iniciatīvās (kurās parasti ir iesaistītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, bet ne vienmēr jauniešu vadītas pilsoniskās sabiedrības organizācijas). Tas ietver jaunatnes darbinieku leģitimitātes palielināšanu un to, ka viņi tiek atzīti par svarīgiem dalībniekiem, kas jāuzklausa apspriešanās procesos un strukturētā dialogā ar iestādēm.

5.3.8. Jāveicina paaudžu dialogs, izveidojot līdzvadības mehānismus, kas balstīti uz apmaiņu, sadarbību, koordināciju un kopradi. Šai pieejai būtu jāietver vecāko paaudžu informēšana par to, kā strādāt ar jauniešiem, stiprināt solidaritāti un ņemt vērā dinamiskās pārmaiņas, ko jaunieši ievieš pilsoniskajā dialogā. Mainot vēstījumu par jaunatni un atzīstot viņu ieguldījumu, vēl vairāk tiks leģitimizēta viņu nozīme lēmumu pieņemšanā ([23]).

Briselē, 2025. gada 23. janvārī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Oliver RÖPKE

([23]) https://www.eesc.europa.eu/lv/our-work/opinions-information-reports/opinions/promoting-european-intergenerational-solidarity-towards-eu-horizontal-approach.